

2023-06-20

Justitiedepartementet

Remissyttrande över betänkandet Skärpta straff för flerfaldig brottslighet (SOU 2023:1)

Sveriges Domareförbund yttrar sig över remitterade förslag huvudsakligen utifrån rättssäkerhetsaspekter och hur de remitterade förslagen påverkar det arbete domarkåren har att utföra.

Utifrån dessa aspekter avstår förbundet från att lämna synpunkter på inriktningen i förslaget, dvs. att straffen generellt ska skärpas vid flerfaldig brottslighet. Yttrandet inriktar sig i stället på den lagtekniska lösningar som utredningen valt samt de praktiska tillämpningsproblem som förbundet ser.

Utformningen av den föreslagna lydelsen av 29:1 BrB

En utgångspunkt vid lagstiftning inom straffrättens område är att lagtexten måste vara tydlig och klar, vilket också innebär att utrymmet för tolkningar av lagtexten är begränsat. Vad gäller bestämmelser som rör påföljdsbestämning gör sig dock denna princip inte sig gällande med samma styrka som i ren strafflagstiftning. Domareförbundet anser att lagtexten inom aktuellt område ändå måste vara så tydlig att den som tar del av densamma får en allmän uppfattning om hur lagstiftaren avser att domstolarna ska hantera frågan.

Det är visserligen så att de författningar som i dag reglerar straffvärde av flerfaldig brottslighet långt ifrån ger ett tydligt besked om detta. Denna lagtext har dock getts en mycket tydlig innebörd genom mångårig domstolspraxis. Om lagstiftaren nu avser att ändra denna praxis bör detta ske genom att det i lagtexten tydligt anges vilken ändring som lagstiftaren avser att åstadkomma. Domareförbundet noterar att den av utredningen föreslagna lagtexten är så vagt utformad att det utan att läsa motiven till förslaget inte går att förstå om syftet med ändringarna är att skärpa eller mildra påföljderna vid flerfaldig brottslighet jämfört med vad som gäller i dag. Mot denna bakgrund framstår det framlagda förslaget som en lagstiftning där den önskade förändringen i huvudsak sker genom motivuttalanden, vilket inte är en önskvärd ordning. Hur dessa motivuttalande förhåller sig till etablerad praxis blir oklart med förslaget.

Domareförbundet förordar att det tydligt i lagtext framgår vilka utgångspunkter som ska gälla för bestämmande av straffvärdet för flerfaldig brottslighet. Därutöver måste även domstolarna givetvis ha möjlighet att göra en sammantagen bedömning. En sådan ordning skulle också, vid framtida lagändringar, göra det tydligt vilka effekter som lagstiftaren då avser att åstadkomma.

Lagfästa straffmättningsstationer

Utredningen har föreslagit att det i lagstiftningen införs begränsningar för domstolarna i hur långa fängelsestraff som får dömas ut inom den tillgängliga skalan. Domareförbundet avstyrker förslaget.

Domareförbundet noterar att förslaget i mångt och mycket inte tjänar till att införa något nytt utan mer att i lag reglera det sätt som domstolarna sedan länge tillämpar straffskalorna. För Domareförbundet är det viktigt att gränsdragning mellan lagstiftarens och domstolarnas uppgifter är tydlig. Det ankommer på lagstiftaren att ange vilka straffskalor som ska gälla för respektive brott och på domstolarna att i varje enskilt fall tillämpa straffskalorna. I detta ingår att bl.a. att sätta ett straffvärde på de brott som en person har begått. Om det nu aktuella förslaget läggs fram innebär detta enligt förbundet att lagstiftaren tar ett steg in på det område som normalt tillkommer domstolarna och inte den lagstiftande makten. Detta skulle möjligen kunna vara motiverat om förslaget avsåg att lösa ett konkret problem som domstolarna själva inte klarar av att hantera.

Domareförbundet noterar att det inte finns något som talar för att det i dag föreligger ett problem i domstolarnas tillämpning av straffskalorna. Utredningen har endast konstaterat att det finns avvikelser från de så kallade straffmättningsstationerna i ett mindre antal fall, men inte analyserat skälet bakom detta. Det framlagda förslaget innebär dock att domstolarna i viss mån berövas möjligheten till att göra avvägningar i enskilda fall och fullt ut tillämpa straffskalorna på sätt som i dag kan ske. Genom att tvinga domstolarna att döma ut vissa fasta straffsatser kan detta innebära att marginella reduktioner som i dag sker i framtiden inte kommer att ske alls eller att strafftiderna kortas med avsevärt längre tid än i dag eftersom de fasta straffsatserna inte tillåter en reduktion i den utsträckning som domstolarna finner skälig.

Förslaget kan därför leda till att tillämpningsproblem som i dag inte finns uppstår, utan att något konkret problem blir löst. Av dessa skäl och då detta som sagt är ett område som lagstiftaren normalt inte ska ingripa på avstyrker förbundet förslaget.

Detta remissyttrande har beslutats av förbundets styrelse.

Hanna Werth
ordförande